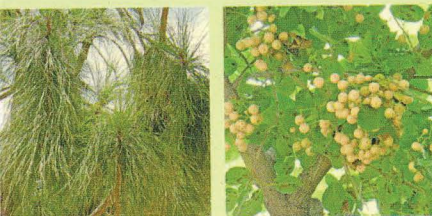

พรรณไม้ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
ได้พระราชทานให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดของแต่ละจังหวัด
เพื่อให้นำไปปลูกเป็นสิริมงคล

พรรณไม้มงคล

สมุนไพรมงคล

พระราชทาน ประจำจังหวัด

ทั่วทั้ง ๒ ภาค
ของประเทศไทย

โชติอนันต์ และคณะ
(กลุ่มอนุรักษ์แพทย์แผนไทย)

นางอภิลักษณ์ ชัย
นำเสนอหนังสือ มีคุณค่า

พรรณไม้มงคล-สมุนไพร พระราชทานประจำจังหวัด

ทั่วทั้ง ๕ ภาค
ของประเทศไทย

โชติอนันต์ และคณะ

(กลุ่มอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ)

จังหวัดภาคเหนือ

ภาคเหนือ เป็นภูมิภาคหนึ่งของไทย อยู่ทางตอนเหนือของประเทศ มีเขตแดนทางตอนเหนือติดกับชายแดนพม่า และลาว ทางด้านตะวันออกจรดชายแดนลาว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ทางด้านตะวันตกจรดพม่า และทางด้านใต้ติดกับภาคกลาง ภูมิประเทศของภาคเหนือเต็มไปด้วยขุนเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อน โดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือสุด เช่น จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และน่าน โดยมีจุดสูงสุดของภาคและของประเทศอยู่ที่ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ทางตอนเหนือของภาคนี้จะมีภาษาไทยที่มีสำเนียงเป็นของตนเองเรียกว่า “คำเมือง” จังหวัดในภาคเหนือแบ่งตามความคุ้นเคยของชาวไทย และตามราชบัณฑิตยสถาน จะประกอบไปด้วย ๙ จังหวัด ได้แก่

๑. เชียงราย (โยนกเชียงแสน, เวียงชัยนารายณ์)
๒. เชียงใหม่ (นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่, เวียงพิงค์)
๓. น่าน (นันทบุรีศรีศรึนครน่าน, ภูเพียงแซ่แห่ง)
๔. พะเยา (ภูกามยาว)
๕. แพร่ (เวียงโกศัย)
๖. แม่ฮ่องสอน (บ้านร้องสอน, พุกาม)
๗. ลำปาง (เขลางค์นคร, กุกกูญนคร)
๘. ลำพูน (นครหริภุญชัย)
๙. อุตรดิตถ์ (ทุ่งยั้ง, สวางคบุรี)

๒

๑. เชียงราย

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ความหมายตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ช้างสีขาไ้เมฆ หมายถึง นิมิตของความรุ่งเรืองในอดีต เมื่อพญามังราย ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือในอาณาจักรรอบๆ ได้แล้ว จึงทรงกรีธาทัพ ไปแสดงฝีมือในการยุทธต่อหัวเมืองฝ่ายใต้ลงมา จึงได้ไปรวมพล ณ เมือง ลาวกู่เต้า และหมอบถวายได้นำช้างมงคลของพญามังรายไปทอด (ผูก) ไว้ใน ป่าห้วยดอยทิศตะวันออก แต่ได้พลัดหายไป พญามังรายจึงได้เสด็จติดตามรอยช้าง ไปจนถึงดอยทองริมแม่น้ำกกนที ได้ทัศนากการเห็นภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์เป็นชัยภูมิที่ดี จึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในที่นั้น ให้ก่อปราการโอบ เอาดอยจอมทองไว้ในท่ามกลางเมือง ขนานนามเมืองว่า “เวียงเชียงราย” ตามพระนามของพญามังรายผู้สร้าง ดังนั้น จึงได้นำรูปช้างเป็นตราประจำจังหวัด เชียงราย

คำขวัญประจำจังหวัด :

“เหนือสุดในสยาม ชายแดนสามแผ่นดิน ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง”

พรรณไม้พระราชทานประจำจังหวัด : กาชะลงคำ

สถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัด :

อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ตั้งอยู่ในตัวเมืองเชียงราย บริเวณ ทางแยกที่จะไปอำเภอแม่จัน พระองค์ทรงสร้างเมืองเชียงรายเป็นเมืองหลวง แทนหิริยนครเงินยาง

วนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ อยู่บนเทือกเขาดอยช้าง เป็นน้ำตกสวยที่

สูงที่สุดของจังหวัดเชียงราย ชาวบ้านเรียกว่า น้ำตกตาดหมอก มีความสูงถึง ๗๐ เมตร สองข้างทางที่เดินเข้าสู่ น้ำตกเป็นป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

วนอุทยานภูชี้ฟ้า เป็นส่วนหนึ่งของดอยผาหม่น เป็นจุดชมวิวดอยผาหมอกและพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามราวภาพวาด ด้วยทิวทัศน์ของภูเขาสลับซับซ้อนดูกว้างไกล บนยอดภูชี้ฟ้าเป็นทุ่งหญ้ากว้าง ชมด้วยทุ่งโคลงเคลงที่มีดอกสีชมพูอมม่วง ซึ่งจะบานระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงมกราคม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน เป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่ได้จากบริเวณเมืองโบราณเชียงแสนและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ลวดลายปูนปั้น ฝีมือล้านนา พระพุทธรูปและศิลาจารึกจากเชียงแสนและจากจังหวัดพะเยา พร้อมทั้งให้ข้อมูลทางด้านวิชาการเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี การตั้งถิ่นฐานของชุมชน และประวัติการสร้างเมืองเชียงแสน นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงศิลปะพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อ และชาวเขาเผ่าต่างๆ

ดอยแม่สลอง เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านสันติคีรี เดิมชื่อบ้านแม่สลองนอก เป็นชุมชนผู้อพยพจากกองพล ๙๓ ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ดอกนางพญาเสือโคร่ง ซึ่งเป็นซากุระพันธุ์ที่เล็กที่สุด สีส้มพุ่มขาว จะบานสะพรั่งตลอดแนวทางขึ้นดอยแม่สลอง เป็นไม้ที่หาชมได้ยากในเมืองไทย

ดอยผาตั้ง เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาดอยผาหม่น เป็นจุดชมวิวยุทธ-ลาว และทะเลหมอกที่สวยงามไม่แพ้ภูชี้ฟ้า บนจุดชมวิวจะเป็นแนวเขาซึ่งชมวิวดูได้ตลอดแนว

พระตำหนักดอยตุง และสวนแม่ฟ้าหลวง เคยเป็นที่ประทับแปรพระราชฐานเพื่อทรงงานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีรูปทรงผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนากับชาเลย์ของสวิส มีการแกะสลักไม้ตามกาแล เชิงชายและขอบหน้าต่างเป็นลวดลายต่างๆ โดยฝีมือช่างชาวเหนือ

พระธาตุดอยตุง เป็นปูชนียสถานที่สำคัญ เมื่อถึงเทศกาลนมัสการพระธาตุดอยตุงจะมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและเพื่อนบ้านจากประเทศใกล้เคียง เช่น ชาวเชียงตุงในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า ชาวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ เดินทางเข้ามานมัสการทุกปี

พรรณไม้มงคล-สมุนไพร พระราชทานประจำจังหวัด

กาสะลองคำ

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Radermachera ignea (Kurz.) Steenis

ชื่อพ้อง

Mayodendron igneum (Kurz) Kurz

Spathodea ignea Kurz

ชื่อสามัญ-ทางการค้า

Tree jasmine.

ชื่อพื้นเมืองอื่น

กาสะลองคำ (เชียงราย); แคเปื้อะ, ลำเกาหลาม-
ตัน (ลำปาง); จางจีต (เชียงใหม่); สะเกา, อ้อยช้าง
(ภาคเหนือ); กากี (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น (T) ผลัดใบ สูงประมาณ ๖-๒๐ เมตร เปลือกลำต้นสีเทาปน
น้ำตาล ตามลำต้นและกิ่งก้านจะแตกเป็นร่อง มีรูระบายอากาศอยู่ทั่วไป เรือน
ยอดจะทึบแผ่กว้างเป็นพุ่มแบน

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ๓ ชั้น ออกเรียงตรงข้ามกัน ใบย่อย
มี ๒-๕ คู่ ลักษณะใบรูปขอบขนานหรือรูปรีแกมใบหอก ปลายใบแหลมเป็น

ตั้ง โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบสีเขียวเข้มเป็นมัน ท้องใบมีสีอ่อนกว่าแผ่นใบ เส้นแขนงใบมองเห็นชัดเจน

ดอก ออกดอกเป็นกระจุกตามกิ่งและลำต้น กระจุกละ ๕-๑๐ ดอก ดอกย่อยมีสีเหลืองอมส้มหรือสีส้ม ทอยอบาน กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉกลิ้นๆ ๕ แฉก เกสรตัวผู้ ๕ อัน ก้านช่อดอกมีขนละเอียด ออกดอกในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน ผลัดใบก่อนออกดอก

ผล เป็นฝักเรียวเล็ก ยาวประมาณ ๓๐-๔๕ เซนติเมตร เมื่อแก่แตกเป็น ๒ ซีก

เมล็ด ลักษณะแบน มีปีกแคบ ๒ ข้าง

นิเวศวิทยา

พบขึ้นตามธรรมชาติบนเทือกเขาหินปูนที่ค่อนข้างชื้นทางภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงใต้ ในต่างประเทศพบที่อินโดนีเซีย พม่า ลาว และเวียดนามตอนเหนือ ตามป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบ บนพื้นที่ระดับต่ำ นิยมปลูกตามบ้านเรือน สวนสาธารณะเพื่อความร่มเย็น ชุ่มชื้นกับสถานที่เพราะเป็นพืชที่มีดอกสวยงาม ตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพร

การปลูก และขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง และแยกลำต้นที่เกิดขึ้นใหม่ เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยหรือดินดำทั่วๆ ไป เป็นไม้กลางแจ้ง ทนสภาพแห้งแล้งได้ดี ต้องการความชื้นปานกลาง และแสงแดดตลอดวัน

ประโยชน์ทั่วไป

เปลือก ในสมัยก่อนใช้แทนไม้คอร์กทำจุกขวด

เนื้อไม้ ใช้ทำลึงใส่ของ กระดาน และเครื่องเรือน

สรรพคุณด้านสมุนไพร

ใบ นำมาโขลกแล้วคั้นเอาน้ำ ทาหรือพอกรักษาแผลสด แผลถลอก ไข้ห้ามเลือด

ลำต้น ผสมกับต้นขางปอย ต้นขางน้ำข้าว ต้นขางน้ำนม ต้นอวดเชือก ฝนน้ำดื่มแก้ซาง

เปลือกลำต้น ต้มกรองเอาน้ำดื่ม แก้ท้องเสีย

วิธี และปริมาณที่ใช้

๑. รักษาแผลสด ห้ามเลือด โดยใช้ใบสด ๑๕-๒๐ ใบ นำมาล้างน้ำ ให้สะอาด โขลกหรือบดให้ละเอียด ทาหรือพอกบริเวณที่เป็น วันละ ๒ เวลา เข้า-เย็น หรือจนกว่าจะหายเป็นปกติ

๒. แก้อาการท้องเสีย โดยใช้เปลือกต้นสดหรือแห้ง สับเป็นชิ้นเล็ก พอประมาณ ๑๐-๒๐ กรัม ต้มในน้ำสะอาด แล้วกรองเอาน้ำดื่ม วันละ ๑-๒ ครั้ง ก่อนอาหาร อาการของโรคจะทุเลาลงและหาย

๒. เชียงใหม่

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ความหมายตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ช้างเผือกในเรือนแก้ว หมายถึง ความสำคัญ ๒ ประการของจังหวัด ซึ่งช้างเผือก คือ ช้างที่เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่นำมาทูลเกล้าถวายแด่ สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และได้ขึ้นระวางเป็นช้างเผือกเอกในรัชกาล ส่วนเรือนแก้ว คือ ดินแดนที่พุทธศาสนารุ่งเรืองสูงสุด

คำขวัญประจำจังหวัด :

“ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีเป็นสง่า บุปผชาติล้วนงามตา นามล้ำค่านครพิงค์”

พรรณไม้พระราชทานประจำจังหวัด : ทองกวาว

สถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัด :

อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ตั้งอยู่ตรงทางขึ้นดอยสุเทพ ก่อนถึงน้ำตกห้วยแก้ว เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวเชียงใหม่ และประชาชนโดยทั่วไป

วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร เป็นปูชนียสถานคู่เมืองเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวซึ่งเดินทางมาที่จังหวัดนี้จะต้องขึ้นไปนมัสการพระบรมธาตุกันทุกคน ถ้าหากใครไม่ได้ขึ้นไปนมัสการแล้ว ถือเสมือนว่ายังมาไม่ถึงเชียงใหม่

วัดสวนดอก หรือวัดบุปผาราม วัดนี้แต่เดิมเป็นพระราชอุทยานของกษัตริย์ล้านนาไทยสมัยแรกเริ่ม มีสถาปัตยกรรมสำคัญ คือ เจดีย์ประธานเป็น

เจดีย์ทรงกลม กุบริรจัฐเจ้าตระกูล ณ เชียงใหม่ และวิหารโถง นอกจากนี้
ยังเป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าเก้าตื้อ เป็นพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่ ศิลปะ
ล้านนาผสมกับศิลปะสุโขทัย

เวียงกุมกาม เป็นเมืองโบราณที่พญามังราย (พ่อขุนเม็งราย) ทรง
โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น โบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในเวียงกุมกาม และใกล้เคียง
เป็นซากโบราณสถาน และเป็นวัดที่มีพระสงฆ์อยู่ แต่ละแห่งอยู่กระจัดกระจาย
กัน

สวนสัตว์เชียงใหม่ เป็นสวนสัตว์ขนาดใหญ่ได้รับการจัดสภาพอย่างดี
บริเวณกว้างขวาง มีบรรยากาศร่มรื่น และมีสัตว์อยู่มากกว่าสองพันชนิด ภาย
ในสวนสัตว์ยังมีอุทยานสัตว์น้ำ ๗๐๐ ปี ศรีนครพิงค์ สวนนกเพนกวิน และ
สวนนกฟีนซ์ หมีแพนด้าจากประเทศจีน

อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาและ
ภูเขาสูงสลับซับซ้อน ภูเขาที่สูงที่สุด คือ ดอยช้าง เป็นป่าต้นน้ำลำธาร มีลำห้วย
น้อยใหญ่มากมาย ฤดูหนาวอากาศเย็น ลมแรง มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคม
ถึงตุลาคม ฤดูร้อนอากาศเย็นสบาย

ยอดดอยอินทนนท์ เป็นยอดดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย (ประมาณ
๒,๕๙๙ เมตร) มีสภาพอากาศหนาวเย็นตลอดปี เป็นที่ประดิษฐานสถูปเจ้า
อินทวิชยานนท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่องค์สุดท้าย ซึ่งเล็งเห็นความสำคัญของป่าไม้
และหวงแหนดอยหลวงเป็นอย่างมาก

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สถาปนาโดยทั่วไปเป็นที่
ราบและที่สูงสลับกันเป็นชั้นๆ จัดทำเป็นสวนพฤกษศาสตร์ระดับนานาชาติ เพื่อ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ลักษณะการ
จัดสวนของที่นี่จะแบ่งพันธุ์ไม้ตามวงศ์และความเหมาะสมของสภาพพื้นที่
รวบรวมพันธุ์ไม้ทั้งในและต่างประเทศ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับ
พันธุ์ไม้ ทั้งที่มีอยู่ในเมืองไทยและนำมาจากต่างประเทศ

พรรณไม้มงคล-สมุนไพร พระราชทานประจำจังหวัด

ทองกวาว

ชื่อวงศ์-อนุวงศ์

ชื่อวิทยาศาสตร์

ชื่อพ้อง

ชื่อสามัญ-ทางการค้า

ชื่อพื้นเมืองอื่น

LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

Butea monosperma (Lam.) Taub.

Butea frondosa Willd.

Flame of the forest, Bastard teak, Bengal kino.
กวาว, ก้าว (ภาคเหนือ); ทองกวาว, ทองธรรมชาติ,
ทองพรหมชาติ (ภาคกลาง); ทองตัน (ราชบุรี);
จำ (เขมร-สุรินทร์); จาน (อุบลราชธานี); จอมทอง
(ภาคใต้)

ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น (T) ผลัดใบ ขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ ๘-๑๕ เมตร ลักษณะของเปลือกลำต้นสีเทาคล้ำหรือน้ำตาลหม่น แตกเป็นร่องตื้นๆ หรือเป็นปุ่มปมไม่เรียบเกลี้ยง ลำต้นและกิ่งคดงอ ปลายกิ่งห้อยลง เปลือกมีน้ำยางสีแดง หากปลอกี้ไ้จะแข็งเป็นก้อนในสีแดง เพราะ เรือนยอดรูปทรงกระบอกหรือทรงกลม

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย ๓ ใบ ออกเรียงสลับกัน ใบ

กลางลักษณะใบรูปมนกว้างเกือบกลม ปลายใบมน โคนใบแหลม ใบด้านข้างทั้งสอง ลักษณะรูปไข่กลับ ปลายใบมน โคนใบแหลม แผ่นใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีเขียวอมเทา และมีขน เส้นแขนงใบมองเห็นชัดเจน

ดอก ออกดอกเป็นช่อแบบช่อกระจุกที่ปลายกิ่ง ลักษณะรูปดอกถั่วฐานรองดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย กลีบเลี้ยงสีเขียวเข้ม มีขนนุ่มคล้ายกำมะหยี่ กลีบดอก ๕ กลีบ ลักษณะโค้ง สีเหลืองถึงแดงสด มีขน ออกดอกช่วงเดือนธันวาคมถึงมีนาคม

ผล เป็นฝักแข็ง ลักษณะรูปขอบขนานแบน เปลือกนอกมีสีน้ำตาลอ่อน
เมล็ด สีน้ำตาลแก่ ๑-๒ เมล็ดที่ปลายฝัก

นิเวศวิทยา

พบมากในภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตามป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบ บนพื้นที่ระดับตํานิยมปลูกตามบ้านเรือน สวนสาธารณะ หรือวัดวาอาราม เพื่อให้ความร่มเย็นชุ่มชื้นกับสถานที่เพราะเป็นพืชที่มีดอกสวยงาม ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพร

การปลูก และขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด หรือการแยกต้นที่เกิดใหม่ เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยหรือดินดำทั่วๆ ไป เป็นไม้กลางแจ้ง ต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง แสงแดดตลอดวัน

ประโยชน์ทั่วไป

เนื้อไม้ ใช้ทำกระดานกรูบ่อน้ำ ทำเรือขุด

เปลือก ใช้ทำเชือกและกระดาด

ดอก ให้สีแดงใช้ย้อมผ้า

ใบ ใบสดใช้ห่อของอุปโภค บริโภค

สรรพคุณด้านสมุนไพร

ใบ รสเมา โขลกพอกฝีและสิ่ว, แก้ท้องขึ้น แก้ริดสีดวงทวาร ถอนพิษ แก้ปวด

ยาง รสเมา แก้ท้องร่วง แก้เลือดออกในกระเพาะอาหาร และกระเพาะปัสสาวะ บำรุงกำลัง

ดอก รสฝาดขม ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ หรือหยอดตาแก้โรคตามัวหรือเจ็บตา

ฝัก รสเฝื่อน ใช้ขับพยาธิ

เมล็ด รสเฝื่อน แก้ผื่นคันหรืออักเสบ หรือนำมาต้มน้ำดื่มถ่ายพยาธิ ขับพยาธิไส้เดือน และแก้ท้องอืด

ราก รสเฝื่อน ต้มน้ำดื่มแก้โรคประสาทและบำรุงธาตุ, แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับพยาธิ แก้ริดสีดวงทวาร

วิธี และปริมาณที่ใช้

๑. แก้อาการผิวหนังอักเสบ คัน แสบร้อน หรือเป็นผื่นแดง โดยนำเมล็ดมาโขลกให้ละเอียด แล้วผสมกับน้ำมันาว ใช้ทาหรือพอกบริเวณที่เป็น ผื่นคัน ผื่นแดง วันละ ๒ เวลา เข้า-เย็น

๒. ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ โดยใช้ดอกสดนำมาล้างแล้วต้มน้ำในสะอาดให้เดือดแล้วกรองเอาน้ำดื่มวันละ ๒-๓ เวลา ก่อนอาหาร

๓. ใช้รักษาอาการประสาท และบำรุงธาตุ โดยใช้รากสดนำมาสับเป็นชิ้น ประมาณ ๓๐-๕๐ กรัม ต้มในน้ำสะอาดให้เดือดและเคี่ยวให้เหลือครึ่งหนึ่ง กรองเอาน้ำดื่มหรือจิบวันละ ๓ ครั้ง หลังอาหาร

๓. นาม

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ความหมายตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

พระธาตุแช่แห้งอยู่บนหลังโคอุศุกราช หมายถึง นามเมือง โดยมีตำนานเล่าว่า สมัยเมื่อพญาผากองสร้างเมืองน่าน พ.ศ. ๑๙๑๑ พระองค์ทรงนิมิตไปว่ามี โคอุศุกราช วิ่งมาจากป่าทางด้านทิศตะวันออก ข้ามแม่น้ำน่านมายังทิศตะวันตก แล้วถ่ายมูลเป็นรูปพื้นฐานของตัวเมืองน่าน เมื่อพระองค์ตื่นบรรทม ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ตามที่ได้นิมิตดังกล่าว ประกอบกับพระองค์จะย้ายเมืองมาตั้งที่จังหวัดน่านปัจจุบันด้วย พระองค์จึงก่อกำแพงเมืองตามรอยมูลโคอุศุกราชที่ถ่ายไว้ ซึ่งถือว่านั่นนิมิตหมายอันสำคัญ จึงให้โคอุศุกราชเป็นนามเมือง

คำขวัญประจำจังหวัด :

“แข่งเรือลือเลื่อง เมืองงาช้างดำ จิตรกรรมวัดภูมินทร์ แดนดินส้มสีทอง เรืองรองพระธาตุแช่แห้ง”

พรรณไม้พระราชทานประจำจังหวัด : กำลังเสือโคร่ง

สถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัด :

วัดพระบรมธาตุแช่แห้ง เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ตั้งอยู่บนเนินทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน สร้างในสมัยเจ้าพระยาการเมือง เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระมหาชินธาตุเจ้า ๗ พระองค์ พระพิมพ์เงินและพระพิมพ์ทองที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ราชธานีไทย เมื่อครั้งที่เจ้าพระยาการเมืองเสด็จไปช่วยสร้างวัดหลวงอภัย (วัดป่ามะม่วง จังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน)

แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก บริเวณบ้านบ่อสวกนี้

ในอดีตเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องเคลือบภาชนะดินเผาที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองน่าน มีรูปแบบและกรรมวิธีการผลิตเครื่องเคลือบภาชนะดินเผา เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง คาดว่าเครื่องเคลือบภาชนะดินเผาจากบ้านบ่อสวก คงจะเคยได้รับความนิยมอย่างสูง การผลิตเครื่องเคลือบที่บ้านบ่อสวกเริ่มขึ้นและพัฒนาในสมัยเจ้าพระยาพลเทพฤชัย ซึ่งเป็นยุคสมัยแห่งความรุ่งเรืองของเมืองน่าน วิทยาการเตาเผาและเครื่องเคลือบเมืองน่าน ได้รับจากล้านนา

อุทยานแห่งชาติศรีน่าน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดน่าน ได้แก่ เวียงสา นาน้อย และนาหมื่น เทือกเขาสลับซับซ้อนที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนานกันทั้งทิศตะวันตกและตะวันออกแบ่งพื้นที่ออกเป็นฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก สองฝั่งแม่น้ำเป็นป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ในเขตเทือกเขาประกอบด้วยป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าสนเขา มีรายงานว่าพบนกยูงในเขตอุทยานฯ แห่งนี้ด้วย

อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ป่าต้นน้ำ ป่าดึกดำบรรพ์ปลายทางหิมาลัย ขุนเขาได้ทะเล อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ครอบคลุมพื้นที่หลายอำเภอ ได้แก่ ท่าวังผา ปัว เชียงกลาง พ่วงช้าง บ่อเกลือ สันติสุข และแม่จริม เทือกเขา ดอยภูคาประกอบด้วยแนวภูเขาสูงสลับซับซ้อน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของ ปลายเทือกเขาหิมาลัย โดยมียอดภูคาเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของจังหวัดน่าน สูงถึง ๑,๙๘๐ เมตร

ถ้ำผาแดง เป็นถ้ำที่มีความสวยงามและยาวมากที่สุดในอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงาม ยังมีน้ำตกและลำธารขนาดใหญ่ภายในถ้ำ ในอดีตถ้ำผาแดงเป็นฐานที่ตั้งหลบภัยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ภายในถ้ำยังปรากฏร่องรอยของที่พัก เฝ้ายนอนของทหาร เฝ้ายนอนคนไข้

ตลาดชายแดนบ้านห้วยโก๋น อยู่บริเวณด่านผ่านแดนบ้านห้วยโก๋น ด้านตรงข้ามคือเมืองน้ำเงิน แขวงไซยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สินค้าที่เข้ามาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผ้าทอลายน้ำไหล ฝีมือชาวไทลื้อ จากบ้านเมืองเงิน หงสา ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กำลังเสือโคร่ง

ชื่อวงศ์

BETULACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Betula alnoides Buch.-Ham. ex D.Don

ชื่อพ้อง

Betula acuminata Wall.

Betula affinis Endl.

Betula nitida D.Don

ชื่อสามัญ-ทางการค้า

Birch.

ชื่อพื้นเมืองอื่น

กำลังพญาเสือโคร่ง, กำลังเสือโคร่ง (เชียงใหม่)

ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น (T) ไม่ผลัดใบ สูงประมาณ ๒๐-๓๕ เมตร เปลือกลำต้น สีน้ำตาลปนเทา หรือเกือบดำ มีรูระบายอากาศเป็นจุดขาวเล็กๆ กลมบ้าง รีบ้าง ประปรายอยู่ เปลือกมีกลิ่นคล้ายการบูร เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ลำต้นจะลอกออกเป็นชั้นๆ คล้ายกระดาษที่ยอดอ่อน

ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ ลักษณะใบรูปไข่ถึงรูปไข่แกมรูปใบหอก หรือรูปใบหอก ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย แผ่นใบสีเขียวเข้ม เส้นแขนงใบมองเห็นชัดเจน

ดอก ออกเป็นช่อยาว

แบบทางกระรอกตามซอกใบ ช่อดอกมีขนสีเหลืองหรือสีน้ำตาลปกคลุม กลีบรองดอกเป็นรูปโล่หรือเกือบกลม มีแกนอยู่ตรงกลาง ปลายค่อนข้างแหลม ออกดอกช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม และเป็นผลช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์

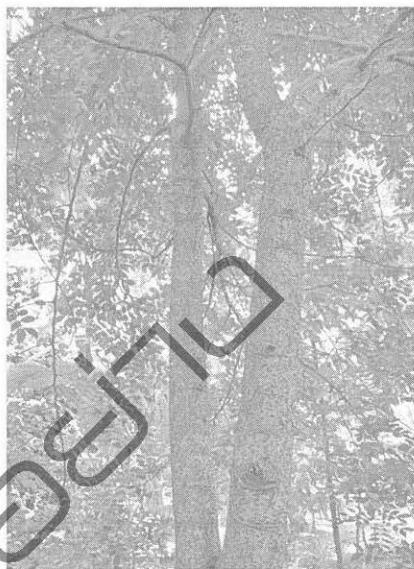
ผล ลักษณะผลแก่ร่วงง่าย แบน มีปีก ๒ ข้าง ปีกบาง และโปร่งแสง

นิเวศวิทยา

พบขึ้นในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบชื้น นิยมปลูกตามบ้านเรือน หรือตามสวนสาธารณะ เพื่อให้ความร่มเย็น ชุ่มชื้น ตลอดจนประโยชน์ทางด้านสมุนไพร

การปลูก และขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด หรือแยกลำต้นที่เกิดใหม่ เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยหรือดินดำทั่วไป เป็นไม้กลางแจ้ง ทนแล้งได้ดี ต้องการน้ำ และความชื้นปานกลาง แสงแดดตลอดวัน

ประโยชน์ทั่วไป

เนื้อไม้ ใช้ทำพื้นกระดาน ด้ามเครื่องมือเกษตรกรรม เครื่องเรือน และใช้ในการก่อสร้างต่างๆ

สรรพคุณด้านสมุนไพร

เปลือก กลิ่นหอมคล้ายการบูร เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ บำรุงเส้นเอ็นให้แข็งแรง แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นยาอายุวัฒนะ

วิธี และปริมาณที่ใช้

๑. บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นยาอายุวัฒนะ โดยใช้เปลือกสดต้มน้ำดื่มเป็นช้อนพอละ ๒-๓ ครั้งในน้ำสะอาดให้เดือดเคี่ยวให้เหลือครึ่งหนึ่ง แล้วกรองเอาน้ำดื่มวันละ ๒-๓ เวลา ก่อนอาหาร

๔. พะเยา

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

ความหมายตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด :

พระเจ้าตนหลวงวัดศรีโคมคำ หมายถึง พระพุทธรูปคู่เมือง อันเป็น
หลักรวมใจของชาวพะเยา สายนกเปลวบนพื้นเบื้องหลังองค์พระพุทธรูป
หมายถึง ความรุ่งเรืองของ ๗ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอ
ดอกคำใต้ อำเภอแม่ใจ อำเภอจุน อำเภอปง อำเภอเชียงคำ และอำเภอ
เชียงม่วน ซึ่งเป็น ๗ อำเภอแรก เมื่อครั้งที่ได้รับการยกฐานะจากอำเภอ
พะเยาเป็นจังหวัดพะเยา เบื้องล่างของฐานพระพุทธรูปเป็นกว้านพะเยา ซึ่ง
มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี และมีช่อรวงข้าวประกอบอยู่ทั้งสองข้าง ซึ่งหมายถึง
ลักษณะของความเป็นอยู่ชาวอู่น้ำ

คำขวัญประจำจังหวัด :

“กว้านพะเยาแหล่งชีวิต ศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าตนหลวง บวงสรวงพ่อ
ขุนงำเมือง งามลือเลื่องดอยบุษราคัม”

พรรณไม้พระราชทานประจำจังหวัด : สารภี

สถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัด :

วัดศรีโคมคำ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี และวัดพัฒนาตัวอย่าง
ประชาชนทั่วไปนิยมเรียกว่า วัดพระเจ้าตนหลวง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลปะ
เชียงแสนองค์ใหญ่ที่สุดในล้านนาไทย สร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๖๗
พระเจ้าตนหลวง หรือพระเจ้าองค์หลวง มิใช่เป็นแต่เพียงพระพุทธรูปคู่เมือง

พะเยาเท่านั้น แต่ถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองอาณาจักรล้านนาไทยด้วย

อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อดีตกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองกุมาขาว ลำดับที่ ๙ ระหว่างปี พ.ศ. ๑๘๐๑-๑๘๔๑ เป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองมาก ประดิษฐานอยู่ที่สวนสาธารณะเทศบาลเมืองพะเยา หน้ากว๊านพะเยา เป็นพระสหายร่วมน้ำสาบานกับพ่อขุนเม็งรายแห่งเมืองเชียงราย และพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย ซึ่งทั้งสามพระองค์ได้กระทำสัตย์ต่อกัน ณ บริเวณแม่น้ำอิง ซึ่งปัจจุบันอยู่บริเวณสถานีประมงน้ำจืดพะเยา

กว๊านพะเยา กว๊าน หมายถึง หนองน้ำหรือบึงน้ำขนาดใหญ่ คำนี้มีใช้ในท้องถิ่นล้านนาเฉพาะ ที่จังหวัดพะเยาแห่งเดียวเท่านั้น กว๊านพะเยาเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ รูปพระจันทร์เสี้ยวเกือบครึ่งวงกลม ที่เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลก เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดพะเยา เป็นทั้งแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญที่สุดของภาคเหนือตอนบน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

ตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว (บ้านฮวก) เป็นจุดผ่อนปรนให้มีการค้าระหว่างไทยกับลาว เป็นตลาดนัดเพื่อให้ประชาชนทั้งไทยและลาวได้ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน สินค้าที่นำมาขายคือ ผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งงานหัตถกรรม

วนอุทยานบ้านลำ เป็นสถานที่อันร่มรื่นเหมาะสำหรับการพักผ่อน และในบริเวณเดียวกันนั้นยังประดิษฐาน พระธาตุดอยมศีล ตั้งอยู่บนเชิงเขาเป็นปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่งของดอกคำใต้มาช้านาน เมื่อขึ้นไปถึงบนลานพระธาตุแล้วจะมองเห็นทิวทัศน์อำเภอดอกคำใต้อย่างสวยงาม

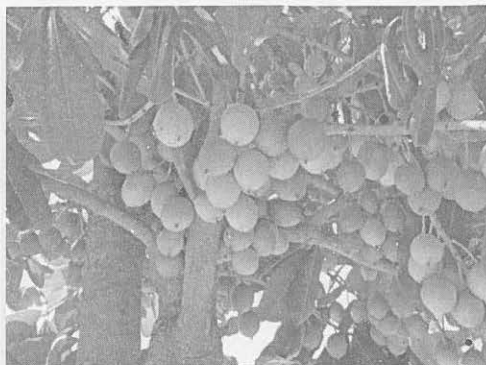
อุทยานแห่งชาติภูซาง พื้นที่มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน มียอดเขาดอยผาหม่น ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำลาว น้ำเปือย น้ำง และน้ำญวน เพื่อใช้หล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากธรรมชาติที่สมบูรณ์

บริเวณอุทยานฯ ยังมีเต่าปูลู ซึ่งเป็นเต่าพันธุ์ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ มีขนาดเล็ก ตัวเตี้ย หางยาว และด้วยเป็นเต่าพันธุ์หัวโต ขาทั้ง ๔ ข้างและหางไม่สามารถหดเข้ากระดองได้

วัดอนาลโยทิพยาราม ประกอบด้วยพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยลักษณะงดงามมาก และยังมีพระพุทธรูปปางต่างๆ อีกหลายองค์ อาทิ พระพุทธไสยาสน์ พระพุทธรูปปางลีลา พระพุทธรูปปางนาคปรก สร้างด้วยความประณีตสวยงามแบบศิลปะไทย รัตนเจดีย์ เป็นศิลปะแบบอินเดียพุทธคยา

๒๐๖

ศรีอยุธยา

สารภี

ชื่อวงศ์	CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
ชื่อวิทยาศาสตร์	Mammea siamensis Kosterm.
ชื่อพ้อง	Ochrocapus siamensis Kosterm.
ชื่อพื้นเมืองอื่น	สารภีแบน (เชียงใหม่); ทรพี (จันทบุรี); ฝรั่งพื (ภาคใต้); สารภี (ทั่วไป)

ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น (T) ไม่ผลัดใบ สูงประมาณ ๑ - ๑.๕ เมตร เปลือกลำต้นสีเทาปนดำ แตกออกเป็นสะเก็ดตลอดลำต้น เนื้อในเปลือกสีน้ำตาลแดง มียางสีขาว และจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อน เวียนยอดเป็นพุ่มทึบ

ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ลักษณะใบรูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน เนื้อใบค่อนข้างเหนียวและหนา ปลายใบมนหรือมีติ่งสั้นๆ โคนใบสอบเรียว ขอบใบเรียบ แผ่นใบสีเขียวเข้มเป็นมัน เส้นกลางใบเป็นร่องมองเห็นชัดเจน

ดอก เป็นดอกเดี่ยวหรือช่อ ออกเป็นกระจุกตามกิ่ง กลีบดอกสีขาว กลิ่นหอม ร่วงง่าย กลีบดอกมี ๔ กลีบ มีเกสรเพศผู้สีเหลืองจำนวนมาก ออกดอกช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม

ผล เป็นผลสด ลักษณะกลมรีหรือรูปกระสวย กลีบรองดอกจะกลายเป็นกาบหุ้มที่ขั้วผล ผลดิบสีเขียว ผลสุกมีสีเหลืองหรือเหลืองอมส้ม เป็นผลช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

เมล็ด ลักษณะกลมรี มี ๑ เมล็ด

นิเวศวิทยา

พบทั่วไปในเกือบทุกภาคของประเทศไทย ตามป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบชื้น นิยมปลูกตามบ้านเรือน หรือตามสวนสาธารณะ เพื่อให้ความร่มเย็น ชุ่มชื้น ตลอดจนประโยชน์ทางด้านสมุนไพร การปลูก และขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด หรือแยกลำต้นที่เกิดใหม่ เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยหรือดินทั่วไป เป็นไม้กลางแจ้ง ต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง แสงแดดตลอดวัน

ประโยชน์ทั่วไป

เนื้อไม้ สีสน้ำตาลแกมแดง เลียนตรงสม่ำเสมอ เนื้อละเอียด แข็งทนทาน เลื่อยผ่าไสกบตกแต่งง่าย ใช้ทำเสา พื้น ฝาบ้าน

ผล มีรสหวาน รับประทานเป็นผลไม้ได้

สรรพคุณด้านสมุนไพร

เกสร รสหอมเย็น จัดอยู่ในเกสรทั้งห้า บำรุงครรภ์ แก้ไข้ ทำให้ชื่นใจ

ดอก รสหอมเย็น แก้โลหิตพิการ แก้ไข้มีพิษร้อน เจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ชูกำลัง ขับลม มีสาร coumarin ออกฤทธิ์ในการขยายหลอดเลือด ทำเป็นยาไทยให้ผสมเป็นเกสรทั้งห้า ทั้งเจ็ด ทั้งเก้า แก้ม บำรุงหัวใจ

วิธี และปริมาณที่ใช้

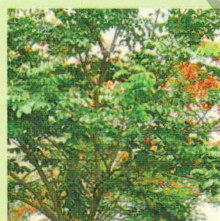
๑. แก้โลหิตพิการ แก้ไข้มีพิษร้อน เจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ชูกำลัง ขับลม ใช้ดอกสดตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปทำเป็นยาไทย โดยใช้ดอกสารภีผสมเป็นยาหอม ใช้สูดดมหรือชงเป็นน้ำชาดื่มก็ได้

๒. ทำให้ชื่นใจ บำรุงครรภ์ แก้ไข้ ใช้เกสรตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปทำเป็นยาไทยโดยใช้เกสรสารภีผสมเป็นยาหอม จัดอยู่ในกลุ่มเกสรทั้งห้า ทั้งเจ็ด ทั้งเก้า ใช้สูดดมหรือชงเป็นน้ำชาดื่มก็ได้

หนังสือ “พรรณไม้มงคล-สมุนไพรพระราชทานประจำจังหวัด” เล่มนี้ คณะผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดประกอบด้วยตราสัญลักษณ์และความหมาย คำขวัญประจำจังหวัด พรรณไม้มงคล-สมุนไพรตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัดที่สำคัญ และเป็นที่ทราบกันดีว่าประชาชนในสังคมไทยปัจจุบันได้หันมาให้ความสนใจในเรื่องของพรรณไม้มงคลและสมุนไพรมากขึ้น ซึ่งหนังสือเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ด้านต่างๆ ของพรรณไม้มงคลและสมุนไพรอีกด้วย โดยจะกล่าวถึงชื่อวงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญทางการค้า ชื่อพื้นเมือง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ นิเวศวิทยา การปลูก และขยายพันธุ์ ประโยชน์ทั่วไป และสรรพคุณทางด้านสมุนไพร ตลอดจนวิธีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง

พรรณไม้มงคล-สมุนไพรพระราชทานประจำจังหวัด

ดวงกมลพิมพ์ลิขธิ์

นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า